

L. B. U.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA;

DE

NOTITIA DEI
NATURALI,

Quam,

BENEDICENTE DEO!

Et Approb. Ampl. FACULTATE PHILOS.

in Regiâ ac inclytâ Acad. Abulensi,

SUB MODERAMINE

Viri Præclarissimi ac Amplissimi,

DN. M. PETRI HAHN,

Phys. Prof. Ord. & Biblioth. cele-

berissimi, Præceptoris & Promotoris gratif-

simâ memoriâ atque colendis;

Liberalis Exercitii Gratiâ,

Eruditorum examini modestè offert & submittit

HENRICUS P. GISSLEIN

Weck. Wiburg.

In Audit. Max. die 17 April: A. 1701.

Exc. J. WAL.

Exc. J. wal.

REGIÆ MAJESTATIS

Fido Viro,

Reverendissimo in CHRISTO

Patri ac Domino,

DN. P E T R O

LAURBECCHIO,

S. S. Theologiæ DOCTORI

Celeberrimo,

Dicæcesios Wiburgensis EPISCOPO

Eminentissimo,

Reg. Gymn. & Schol. per Dicæces.

EPHORO Gravissimo,

Consistorii Ecclesiastici PRÆSIDI

Laudatissimo,

PATRONO & PROMOTORI Maximo,

Summâ animi reverentiâ semper

suspiciendo.

PACEM, ET GRATIAM!

on minus bene olim quam vo-
rè à veteribus sapientum di-
ctum: homines ad Deos nullà
re propius accedere quam be-
nè merendo. Hoc dum animus
meus perpendit, vix credide-

rim ullum mortaliū hanc viam sibi magis
imitandam proposuisse, quàm Reverendissi-
mam Tuam Paternitatem, nam summus
ille Nature Parens, tam benigno te beavit
animo, ut omnibus bene facere cupias, præ-
sertim verò artium liberalium cultoribus.
Ne autem tacendo beneficia Tua in me colla-
ta Reverendissime Pater transeam, tot
tantaque sunt, ut vix ac ne vix quidem lin-
gua ista exprimere potis sit. Cum proinde
venerabunda recordatione ea mihi ob oculos
sisto, nescio quo officii genere animum meum
gratum, totque beneficiis devinctum decla-
rem. Quapropter harum rerum meditatio,
me impulit ut venerabundum meum animum,
aliquo gratitudinis signo, utpote dedicatione
Exercitii hujus Academici testatum facerem;
Verum dubitatio magna animum meum indi-
versa distrabebat, ne fortè idem mihi accideret

ac iis evenire solet, qui cum in aedes ma-
gnifice constructas deducti sunt, si atria hinc
inde & cœnacula tapetis, & aulis insignita,
& pretiosa supellectile decorata intueri detur
ac speculari, tum varia undique eos rerum
subit admiratio, & ad quævis obstupescunt,
ut quid potissimum laudent non constet. Ita
etiam mihi cum oboculus sisto beneficia Re-
verendissimæ Tuæ Paternitatis, tam ma-
gna & multa sunt, ut alterum alteri quod-
nam præferam non possim videre; laudes-
que Tuas Reverendissime Pater, verbis
ineptis contaminare timeam. Sed dicit cum-
ulationem meam, singularis Reverendissimæ
Tuæ Paternitatis propensio erga omnes
Musarum cultores, ideirco Tibi Reverendis-
sime Pater ut Patrono optimo Benignissi-
moque humilimã mente offero Exercitium hoc-
ce Academicum in signum grati animi, osten-
dendo quantoverè Tibi sim obstrictus. Sus-
cipe igitur Reverendissime Pater serena
fronte lucubrationem, hanc à me multis nego-
tiorum curis adstricto charis effusam; hoc
est quod obsequentissimè oro. Hoc insigne
factum licet nescius non sim me factis hand
com-

compensaturum fore, aff. Et tamen donec è
virorum contubernio emigraverò, nemine Tu-
orum clientum ero deterior. De cetero pro sa-
lute Reverendissimæ Tuæ Paternitatis,
vota ardentissima ad supremum Numen
missam velis; Illam quàm diutissime in Pa-
trix Ecclesiæquè deus ac emolumentum, pluri-
mos per annos florentem vigentemquè un-
diquaque conservare, sic ex imo pectoris vobes,
quæ, dum vita erit, manebit!

Reverendissimæ Tuæ Paternitatis

Humillimus cliens

H. G.

DN. M. PETRO CARSTENIO,
Regii Gymn. Wib. S S. Theologiae
Lectori Primario meritissimo, Archi-
Præposito gravissimo, Consistorii Ad-
fessori seniori Amplissimo & celebra-
tissimo, Mæcenati & Promotori, sub-
missa animi Reverentia, æternum su-
spiciendo!

DN. M. ARVIDO ALOPÆO,
Civitatis, & Parœciæ Borgoënsis
Pastori meritissimo, adjacentiumque
Ecclesiarum Præposito Gravissimo,
Promotori suo, summo Reverentiæ
zelo perpetuo suspiciendo!

III

DN. M. NICOLA O LIMATIO,
Mathematicum Lectori in Reg: Gym:
Wib: meritissimo, Consistorii Adfel-
sori Dignissimo, Promotori suo omni
officiorum cultu nunquam non ve-
nerando!

SALUTEM & FELICITATE

Clarissimis atq; Doctissimis Dominis;

DN. M. GUSTAVO BERNERO,

Pastori in Hellola longè meri-
tissimo, Præposito Districtus ad-
jacentis Gravissimo, Mæcenati &
Promotori Submissione colendo!

DN. MATHIÆ MARTINIO,

Reg. Gym. Wib. SS. Theologiæ Le-
ctori Secundo accuratissimo, Pastori
& Præposito in *Säckjärvi* meritoissi-
mo, Venerandi Consistorii Adfessori
æquissimo, Promotori suo, omni ob-
servantiæ cultu in æternum colendo!

&

D. D. M. M. Reliquis Gymnasii Wib.
LECTORIBUS Philosophiæ Di-
gnissimis, benefactoribus & Promo-
toribus optimis, nullâ non venerati-
one ætaetm colendis.

TEM PERENNEM !!

Non equidem dissimulare possum, Admod;
Pl. Rever: Clariss: Doctissimiq; Domini,
Vestra plusquam Paterna & nunquam
non decantanda, jam à multis retro annis mihi
præsita beneficia esse innumera, proinde quotiens
ea mihi ob oculos sisto, deprehendo memet Vobis o-
mnis officii genere esse devinctissimum. Idcirco cum
mihi O Promotores ac Benefactores magni, nulla
alia detur ansa ostendendi animum meum gra-
tum, Vestris potissimum nominibus, illustratam
Disputationem hanc meam, lucem aspicere volui.
Fateor, quod fateri necessum habeo, quod factus
ingenii mei quos in medium profero, sint valde
exiles, nec aliud secum ferunt, quàm vile specimen
Academicum, quale primum in publicum pro-
gressuri solent in medium proferre. Suscipi-
se itaque Vos Patroni & fautores Optimè
Vultu sereno, hoc licet perexile sit, quod
submissa mente ac manu offero & consecro,
meque pronis Vestris affectibus ac patro-
ciniis in posteram ut hucusque beate. De cæ-
tero DEUM Ter optimum Maximum suppliciter
veneror, velit Vos in salutem & ornamentum
Patriæ, Ecclesiæque DEI ædificationem quàm
diutissimè conservare, serunquæ illum diem
& nepotibus tandem cognitum esse jubeat,
quo ex hac miseriarum valle, ad æterna &
nunquam interitura tabernacula vobis erit
migrandum. Sic optat, dum vivere superet

Vestris Nominibus

devotissimus

Henricus Göslingo

LECTURIS PACEM!

Multa mecum deliberatione
 volutabam B. L. circa
 quod potissimum Argu-
 mentum animum meum
 occuparem, quoniam pro-
 bè scio in tam arduis re-
 bus suscipiendis vires ingenii mei val-
 dè tenues esse, & à Te non nisi elabo-
 ratum, & subactiore doctrina tinctum
 requiri, cumque tamen oculos in Spatio-
 sissimum Philosophiæ campum flexissem,
 non aliud utilius mihi esse judicabam,
 quam quod presentibus hisce pagellis
 NOTITIÆ DEI NATURALIS existentiam Ti-
 bi offerrem quæ materia non minimis
 sciatet difficultatibus, præcipuè cum à
 multis perfrectæ frontis hominibus sic
 impugnata, remanentibusque illis in hac
 sua impietate ad extremum usque vite
 halitum. Verum illi qui DEUM debite
 honore sunt prosecuti, Eum etiam debite
 agnoverint, & cum sibi, cum aliis ma-
 gis ac magis agnoscendum proponere sine
 annixi. Sed inter media quibus hoc pro-
 moverent, illa quæ opere & affectu inter-
 no constant, ab illis quæ ratiocinio &
 discursu absolvuntur, Studiosè distinxe-

2
re, hisque illa prapofuere. Occurrit ergo
non immeritò mihi quod de Antio-
chenis memorie prodidit festivus ille, si
quisquam, dialogista Lucianus: Apud
illos cum brevioris stature, & pusilli cor-
poris Histrion in Scenam prodisset, qui
Hectoris personam ageret, dicax ille po-
pulus illicò exclamavit. Astyanactem se
videre, Hectorem desiderare. Haud pa-
rum & ego metuo, ne cum dignitas ar-
gumenti de qua agere institui, Hecto-
rem aliquem exigat. Nescessum quidem
fuit periculum facere, quod si parum fe-
liciter cesserit, conatum tamen non spe-
ro fore ingratum. Si non ea industria
ut argumenti difficultas postulat, sine
exposita, ista tamen B. L. candidè inter-
pretari, & argumenta huic satis intri-
cata adscribere velis. Hoc est quod Te ob-
nixè rogo, interim Te benè valere jubeo.
Tu Interea optime JESU;

Rerum sancte parens, audacibus annus
capis!

Et Musis da vela meis, quo nomine fausto
Inceptum decurrat opus! ventisq; secundis
Concisa, tranquillum subeat mea Cymbu-
la portum!

§ I.

Præclarè provideq; satis à sapiente Rege
 monitum, *ne, cum coram DEO loqui
 animus est, properantes in verbis dissol-
 vamus.* Non dubium est quin ubi non
 tantum coram illo, sed & de illo est me-
 morandum, sensa verbaque nostra sint
 maximè seridè penitanda & circumspè-
 ctè proferenda; in his quippe errare,
 non minimum ponderis est, fateri equi-
 dem necessum habeo, quod in contem-
 platione Summi Numinis humana lin-
 gua in rebus à sensu remotis quam sæpe
 balbutire soleat, idcirco Aristoteles lib. de
 interpret, 1. cap. dixerat: *Quo obscurior
 est intellectu, eò difficilior etiam est elo-
 cutio.* Inde tamen non sequitur nos ita
 à DEO abduci, ut ratione & loqvela
 circa eum ex principiis innatis versari
 non liceat; Quin potius sic ad com-
 ponendam mentem excitemur, ut hæc
 facultates, quas ipse nequaquam con-
 cessit in vanum, verum usum (quam o-
 ptimum & utilissimum, habeamus; qua-
 propter contemplatio Summi Numinis
 quam utilissima, unde tanti boni usus
 & cognitio, eamque insequens amor
 flu-

4
& studium ipsum id consequendi, quanti
præ cæteris cuique fieri debeat animado
vertit quilibet, ut pluribus hic immo-
rari mihi non sit necesse: neque illi quos
verbi sui luce est dignatus DEUS, has
sive merito damnant curas, ideo, quod
ex ipsis fontibus rerum harum scien-
tiam quantum satis est, feliciter facilius-
que haurire possint, cum ita omnes o-
mninò homines cum quibus hoc negotii
sæpè habendum erit, sibi similes argue-
rent temerè: ita DEUM ipsum erroris
actumque agere accusarent, qui non tan-
tum utrumque lumen tam naturæ quam
gratiæ omnibus mortalibus indidit, aut
implantare serio intendit, sed & non
minus illud quam hoc à quoquam stu-
diosè penitusque excoli vult, admonet &
hortatur diligenter: præordinavit nam-
que Sapiëntia Divina, ut rudera ima-
ginis suæ, etiam homini lapsa sibi que
reliëto inherere perseveranter, qua in-
centivum essent ad ulterius indagandam
notitiã DEI & quedam quasi χερσυχωγία
inducens hominem ad perscrutandum in-
vestigandumque cæcum, ubinam verus
ille Israëliitarum DEUS habitet; ne

Doct.

Doct. Qwenstedius pag. 253 Thes. 8. loquitur. Simule etiam reperiantur alia apta media ulterioris salutis ferri luminis, spreto isto Duce periclitatur ipsi haud dubie salus aeterna & temporaria vera.

§. II.

Demonstratà ita hactenus utilitate in contemplatione summi Numinis, & re videtur ut mihi ob oculos sistam celebratissimi Calov. monitum in Script. Phil. de method. parte, traditum; nullius rei translationem temerè suscipiendam esse, *περὶ ἐξερύσσει τὴν ἐν τοῖς ἡμασιν ἀκρίβειαν*, quia scrutinia verborum plurimum momenti soleant habere ad intellectum rerum, ad imitandum ergo ejus monitum, adeoque argumenti suscepti *Etymologiam* paucis absolvere in animum duxi. *Ἐτυμολογία* Notitiæ DEI Naturalis, quamquam multum difficultatis secum non habeat, licebit tamen pro recepta methodo hoc expeditum reddere; derivatur autem Notitia à *nosse*, quod idem est, ac *habere aliquam notitiam implantatam, Ingeneratam, innatam de DEO*, ut *Clarissimus Mejerus p. 244.* loquitur. Sci-
en-

Sciendum tamen, quod per Notitiam hanc non intelligenda veniat *distincta*, sed *confusa* Notitia, nec non ad salutem consequendam minimè sufficiens, Divinitus denique per facultatem sibi simile, quoad essentialia, producendi, jam in ipsa creatione insculpta, proptereaque innata salutatur, non in tali significato, uti per plurimi Philosopherum interpretantur, dicentes: Quod non sit realiter separata atque distincta ab intellectu, sed insit animæ rationali, per modum quidem *τελειώσεως*, et non habitus connati, sed potentiae naturalis, uti facultas intellectiva & volitiva, imo ut vires animæ sensitivæ & corporis, ut Osiand. Thes. II. lib. 8. dicit: *Nedum ut sit ipsa natura Rationalis, aut ipse intellectus qua talis iudicium vel actus.* Uti adhuc referunt, Timp. lit. 3. Metaph. cap. I. quest. 9. Meiso. Disp. de Not. DEl Nat. quest. 2. n. 3. verum differt ab intellectu, hocque salvâ ratione permanente, ut contigebat in lapsu paradisiaco, accedatque rationali animæ *per modum habitus & quidem innati*, de qua re in subsequentibus fusius commemoratio iuvabit. Sumitur verò

dehinc 1. vocabulum Notitiæ. Vel *ἁσιωδῶς*,
 quatenus aliquam anticipationem ac præ-
 notionem infert, atque aded complectitur
 ipsas (hodie sic appellatas) *κοινὰς ἐννοίας*,
 communes illas notiones, atque Noti-
 tias insitas, principiaque nobiscum nata
 quæ de DEO speciatim in mente ac in-
 tellectu nostro habemus, ut DEUM e-
 xistere, DEUM esse unum, DEUM esse
 colendum, & si quæ id genus alia effata.
 2. *ἐπεργητικῶς*, prout apud nos prænoti-
 onem quandam præsupponat, uti *Meje-
 ras distingvit. pag. 244.* Naturalis dici-
 tur, non in quantum designat *notitiam*
Platonicam, quia illi statuebant *omnium*
rerum notitias animabus hominum esse
implantatas, antequam corpori unantur.
Vide Lactant. lib. 7. div. instit. cap. 12.
 occasionem defendendi istam sententiam
 nacti sunt inde, quia illi existimabant,
 animas *immediatè* à DEO creari. quæ
 sententia quam falsa & paradoxa sit,
 nemo non videt, nam si animæ imme-
 diatè corporibus infunderentur, aut Deus
 formas puras, aut impuras crearet, si
 impuras, sequeretur DEUM esse causam
 mali, at hoc est absurdum. Si puras,
 tum

rum in crudelitate argueretur quod puras formas in materia impura collocaret, unde satis constat, animas non creari, sed vi benedictionis Divinae mediantibus parentibus cum semine, juxta illud *Gen. 1. 28. notatum. propagari.* Ut rem verbo complectar, per notitiam naturalem hic intelligimus prout designat *congenitam notitiam* de DEO, quatenus non ex peculiari revelationis lumine à DEO indita, sed quatenus, *immediatè* à Natura producta, quam primum nobis mortalibus uti coelo contingat, non aliter ac facultates animæ, intellectus & voluntas naturaliter in posteros propagantur.

§. III.

Ostensa ita Etymologiâ ipsius Notitiæ DEI naturalis, perveniendum jam est ad ejus *ὀνομασίαν* sumitur vox DEI, vel in sensu *abusivo*, vel *tropico* vel *proprio*, nos verò hic vocem DEI consideraturi sumimus eam in sensu *proprio*, prout designat Ens aliquod supremum, infinitum, quod non ab alio sic productum, sed à se ipso *negativè est*, à quo deindè omnia reliqua sunt creata, quæ in toto hoc universo

9
verso continentur, dependentque ab ipso in
fieri esse & operari, de hac re videatur,
Mejerus pag. 243. D. Gerhardus in Exeg.
L. Th. de DEO. Id tamen tenendum de
nomine DEI, quod per nomen DEI, hic
non essentiam ejus *relativè* consideremus
prout Primæ, Secundæ, aut Tertix Per-
sonæ Sacrosanctæ Trinitatis, vel quate-
nus ad omnes tres separatas vel distin-
ctas Personas cum respectu ad invicem refe-
ratur, quod affirmare visus est Keck dum
gloriaretur, se solo luminis ductu de-
monstraturum, consequentiisque Philoso-
phicis perfectam cognitionem Trium Per-
sonarum; Sed quam falsum sit hoc di-
ctum, nemo non videt. Verum enim-
vero DEI nomine id intellectum volumus,
quatenus notat DEI essentiam absolutè,
nullo habito respectu ad hanc vel illam
Divinitatis personam, sed tantummodo
prout sit essentia una; & hæc genuina est
acceptio vocis Notitiæ DEI Naturalis.

§. IV.

Reliquum jam est, ut terminos *equipola-*
lentes, Notitiæ DEI Naturalis, per-
pendamus, dicitur autem Notitia DEI

Naturalis aliàs communiori nomine *naturale mentis humane dictamen*. Sic & *naturale mentis humane lumen*, atque iudicium, item internum ac tacitum animi testimonium, ut & ipsius animæ sensus, atque conscientiæ, ac ipsa naturæ vox, & quæ id genus appellationes aliæ. Id etiam subinnuere videntur verba Ciceronis quando dixerat: *nos mortales insitâ innataque DEI notitia gaudere, non individualiter quoad hoc vel solum illud suppositum referendo, verum universaliter de omnibus hominibus, cujuscunque loci, idque vero absque informatione, DEI anticipationem inferre. Denique omnes nos duce natura ad DEUM credendum vehi, ita lib. 1. de Legib. dicit. Nulla gens est, neque tam immansueta, neque tam fera, quæ non, etsi ignoret qualem DEUM habere deceat, tamen habendum sciat.*

§. V.

Πραγματολογία exponit.

Explicato nomine, rem ipsam aggredi convenit, cujus cognoscendæ optimum medium est definitio, illa vero talis potest
 ad

adornari. *Notitia DEI Naturalis est, habitus quo de DEO cognita aliqua habemus, atque percepta.*

§. VI.

Divisionem quod attinet, dividitur in *infitam & acquisitam.* *Notitia DEI Naturalis infita est habitus principiorum de DEO, intellectui per naturam absque mentis opera impressus eundemque perficiens ad DEUM actualiter cognoscendum.* Hæc notitia DEI infita appellatur alias græco nomine *Εμφυσις*, hoc est impressa, ingenerata, innata & mentibus inscripta, etiam tum cum ratio se nequit exercere, unde licet actu infita non tamen inest per modum actus, sed est quoddammodo habitualis, id quod probari potest exemplis, in cæcis atque surdis, illi æque potentiam naturalem habent videndi & audiendi, ac alias homo videns & loquens, idcirco argumentari non licet; *à negatione enim actus secundi, ad negationem actus primi nulla est consequentia.* Quamquam tum primum in actum erumpat, cum ille cogitare de istis veritatibus undecunque inceperit, totiesque denuò se exerit, quoties ipse earum cogitationem iterârit.

NOTITIA DEI ACQUISITA est, quæ ex intuitu rerum creaturarum, per discursum naturalem, aliqua de DEO habemus cognita, ut Clarissimus Mejerus Difinit. Salutatur hæc noticia græcis Ε'πιληπτις, id est, acquisita, item objectiva sic dicta, idque ex contemplatione totius hujus Universi, quis est, qui eum hanc mundi machinam intueatur, quinon statim absolutissimi cujusdam Artificis imaginem deprehendat, tanta enim in ea conspicitur connexio, & rerum ordo, qui non casu aut fortuito, sed divina quâdam mente disponente & ordinante existere potuit, vid. lomb. lib. 1. dist. 3. & vi hujus contemplationis homo alias perficiatæ frontis, ita convincitur, ut præsumat aliquod Ens supremum dari, à quo omnis alia Entia sunt producta atque creata. Nam Quicquid factum productumve est, ab alio factum, atque productum est. Sed totus mundus factus, sive productus est. Totus igitur mundus factus productusve est ab alio. Connexio propositionis Majoris liquet ex Canone Metaphysico. Quicquid sic ab alio fit, Unde ceræ quæ

factum est, etiam ab alio factum fuisse
 necesse est. Antecedens sic probatur: Om-
 nne quod fit, vel à se, vel ab alio fit.
 hi enim termini sibi invicem opponun-
 tur, nam quod influit in esse sui causati,
 non dependet ab alio, sed est ab ipso, un-
 de patet quod inter illos terminos non
 datur, nec dari potest aliquod tertium.
 Quoniam Entia creata non possunt esse
 positivè causa sui ipsius. hac ratione es-
 sent antequam essent, quia in se influe-
 rent, non essent quia se ipsum demum
 efficerent; omne enim, quod efficitur,
 priusquam efficiatur, nondum est: alias
 effectione non opus haberet, relinquitur
 ergo quod quicquid factum est, ab alio fa-
 ctum est. Minor probatur ex divisione
 Entis, in Dependens & Independens. Non
 autem possunt esse omnia dependentia.
 Quia sic, antequam essent existerent, quod
 recta ratio non admittit, datur Ergo u-
 num Ens independens, quod nihil aliud
 esse potest, quam DEUS Ter optimus
 Maximus. De hac re videatur. Excell. D.
 Calovii Metaphysica Divina. pag. 340. i-
 tem Frommide Causa & Causato pag. 318.
 ut & de Ente dependente & independente

pag. 262. de hac re pluribus, heic loci non licet agere, sed in posterum, Bona cum DEO, fusius erimus eam explicaturi, dum nobis datur occasio exponendi Notitiam DEI acquisitam.

§. VIII.

His ita enucleatis, incumbit jam nobis juxta receptam Methodum, differentiam *Notitiae DEI Naturalis* ut & *Acquisitae* demonstrare. Notitia DEI Naturalis *Innata* ita dicta, provenit immediate ex ipsa hominis natura, sive ex *interno Natura Libro*, quilibet ipsa hominis anima, intra hominem existens dicitur. Notitia DEI *Acquisita*, in contradistinctione ad *insitam*, seu subjectivam objectiva appellatur; eo quod Naturae non sit implantata, ut *insita*, sed ex structura totius hujus universi eruitur sive comparatur ista notitia. Nam si inspicimus parvum illum Mundum, seu *Microcosmum* nempe hominem, tunc summam DEI bonitatem atque misericordiam in eo deprehendimus, quod voluerit nos tanta sagacitate beare, ut ex machina hujus mundi possimus presumere Ens aliquod *super-*
num

num dari, à quo hæc omnia sunt cre-
 ata. Ulterius, si ab oculos ponimus *Ma-
 crocosmum* extra nos positum, tum con-
 spicimus elegantem atque concinnum
 ordinem omnium rerum, quæ res nos
 quasi excitant ad ulteriorem contempla-
 tionem Summi Numinis, & mediante hac
 contemplatione, *Notitia Acquisita ab In-
 fita* excitatur, atque copulatur. De hac
 re videatur. *Clarissimus Mejerus p. 65.*

§. IX.

Antequam pedem promovemus ad pro-
 probandam existentiam ipsius Notit-
 iæ DEI Naturalis, lubet in antecessum
 hic dilquirere de ejus *Subiecto, Objecto,*
& Quidditate ut melius nobis innotescat
 quæstio τὸ ὄν, quod revera detur. *Subje-
 ctum* nempe Totale hujus Notitiæ Intitæ
 sunt omnes homines; Sed *partiale* est a-
 nima scilicet subiectum Quo mediatum
 mens humana; subiectum Quo immeditum,
 cui notitia ista Infitæ inhæret dictæ notio-
 nes de DEO inscriptæ, ita ut nunquam
 possunt extinguï, quanquam per deplo-
 randum lapsum nostrorum Protoplasto-
 rum imago DEI sit amissa, interim tamen

rudera ejusdem adhuc supersunt, id quod exemplo demonstrari potest. E. G. *Domus igne devorata plene dicitur, quod ad cineres sit redacta, interim tamen rudera: ipsius adhuc supersunt.* Quamobrem non immerito Excellentissimus Rudrauffius in sua Theologia distinguit inter imaginem DEI, *in sensu Biblico & Ecclesiastico consideratam, in sensu quidem Biblico dicimus esse amissam, non vero in Ecclesiastico.* Distingunt etiam inter imaginem DEI consideratam *materialiter & formaliter.* & tantum de *Subiecto,* nunc de *Objecto;*

§. X.

Objectum Notitiæ DEI naturalis, præsertim quidem est ipsa DEI *Existentia,* atque nonnulla ejus attributa, & operationes, quas nempe ostendunt notiones commemoratæ.

§. XI.

Quiditas denique Notitiæ DEI *in se* in eo consistit, quod mens humana ad dictas veritates de summo Numine apprehendendæ inclinæ. E. G. *sit homo sibi sueque conditioni naturali relictus,*

non praesupposita opinione falsa, aut malo affectu praeditus, uliro ac sponte fertur ad id quod veritatibus istis continetur credendum; aut si non ipso actu, propter remoram alterutrius dictorum impedimentorum feratur, ad illud tamen amplectendum, motu ac vi quadam naturali detruditur.

§. XII.

His ita praelibatis, jam de existentia in
 plus *NOTITIAE DEI NATURALIS
 INSITAE* aliquid dicamus; Quamquam hodie tam copiosum foveant docti dissidiorum fomitem hac de re, ut magnis viris se offerant variae difficultates; induxi tamen animum pro ingenii mei quamvis tenuitate, rationes nonnullas adferre, quibus demonstratum eo typum quendam Divinitatis cuique homini inesse, idque 1. Ex Scriptura Sacra, ubi disertè ejus existentia adstruitur, Rom. 1. v. 18, 19 *Revelatur ira DEI super impietatem hominum, qui veritatem injustitia detinent; propterea quod id quod de DEO cognosci potest, manifestum est in illis.* Deinde *Notitiam DEI insitam* quam plu-

rima ostendunt, atque evincunt non mi-
 nima ejus indicia, veluti sunt: Ipse ite-
 rius sensus internus, ac propria adver-
 tentia; item naturalis legis Divinae apud
 ethnicos imitatio: quemadmodum &
 naturalis omnium gentium ad reli-
 gionem instinctus, nec non spontanea
 conscientiae sceleratorum expavescentia,
 ac tandem unanimis omnium genti-
 um de Divino Numine consensus, *Ue*
Donatus in sua Pneumatica eleg. disse-
rit, pag. 48. ita namque apud se ipsum
 quilibet animadvertit, quod vi quasi
 ultero feratur ad consentiendum huic pro-
 positioni, DEUS est. Quotiescunque id
 sibi ob oculos sistit, quanquam vel i-
 gnoret causas propter quas DEUM cre-
 dere conveniat vel siquidem sciat, est
 recalcitratio quadam istud quasi im-
 pedire nitens. Hoc vero ad tempus facto,
 tandem excitata conscientia, redire ne-
 cessum habet unde discesserit; Ad affir-
 mandam istam propositionem; DEUS
 est. Unde satis liquet, Notitiam DEI in-
 sitam in nobis dari. 2. Probatur NO-
 TITIA DEI INSITA, ex intuitu or-
 dinis naturae, nec non ex irrefutabili

Apostoli Pauli suffragio, *ad Rom.* 2. 14. annotato, ubi discere assertit, gentes naturam facere ea quae legis sunt, ut ut non habeant legem divinam scripto traditam. & *ibidem* c. 25. v. 15. Ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, simul attestante illorum conscientia, & cogitationibus inter se occupantibus, aut etiam excusantibus. 3. Satis nos edocet Noticiam DEI insitam dari omnium omnino gentium, studium ad Summi Numinis cultum & observantiam. negato isto principio, neganda erit quoque gentilium propensio ad cultum Deorum, juxta illud: *ignoti nulla cupido*. At vero illos tanto naturae impetu ferri ad cultum Deorum, apud omnes in confesso est. Erit ergo aliquod principium à quo istud promanat, at hoc non aliundè, nisi ex reliquis istis imaginis Divinae. 4. Existenciam ejus ostendit Sceleratorum expavescentia, juxta illud.

*Mens habet attonitos & surdo verbera
cadit.*

*Occultum quatiente animo tortore fla-
gellum.*

Morsus utique existunt & laniationes
ex-

ex perpetrato facinore, ubi neminem hominum facti conscium esse norint, vel à nullo superiori reformidare habeant necessum. Tale exemplum habemus in Alexandro Magno: *Interfecto Clivo inter poculi quamquam esset audacissimus, nullumque agnoscebat hominem superiorem, conscientia tamē cum facit formidolosum.* Ut Curtius in libro suo 8. cap. 2. refert. Idem demonstrat nobis Scriptura Sacra, *Proverb. 28. 1. fugit impius nemine prosequente,* unde rursus in propatulo est, DEUM Ter optimum Maximum in mentibus hominum inscripsisse illum esse contemplatorem omnium rerum, & quod sit redditurus unicuique secundum opera sua etiam in obscuro commissa. Non est, quod hic quis contradicat dicendo, Efficientem Causam non plus quam ipsa habet, Effectui posse dare, reputans principia imaginis Divinae in deplorando lapsu nostrorum Protoplastorum penitus esse amissa. Fateri equidem necessum habemus, quod exuti erant justitiā istā primigeniā, morsu fructus arboris viticæ, nostri primi Parentes; interim tamen non quoad totum, sed quoad tantum-

nem-

nempè comparativè loquendo ad primum illum statum, quod ostendunt præter dicta cuique, mille testes, conscientia nimirum & lex Naturæ, ut vero unum adducam exemplum referente Clarissimo Mejero in sua Pneum. pag. 251. De Pythagorico quodam Philosopho coëmente sibi à sutore calceos, qui cum non presensaneam haberet pecuniam, rogavit ut in crastinum expediret diem, quo cum venisset satisfaturus, audit sutorem jamjam esse defunctum, Nullam faciens ingitur pecuniam mentionem, nummos, de facto sibi lucro gratulabundus retulit domum. Verum cum sceleris conscientia torqueretur, subindè, arrepta pecunia in sutoris tabernam reversus pecuniam in futoris Domum projicit, hinc prolatis: Tibi vivit, aliis qui defunctus, ac sic animam à conscientia facti liberavit. Unde constat principium illud prædicum esse immotæ veritatis, suum cuique tribuendum. Id etiam demonstrat Cicero cum esset moriturus, qui in talia erupit verba: *Nudus Veni, auxius vixi, nescio quo vadam. O Ens Entium miserere mei.* Hæc & alia plura exempla, cuique ob oculos ostenduntur.

ostendunt, non aliundè oriri, nisi à lege primitus inscripta. videntur ergo, habitus de DEO conari oppugnatores frustra esse, imo operam & oleum perdere, qui in evertendis illis principiis sese macerant, cum probè conscij sint materiam scilicet ex quà ἀναλόγως sic dictam, una cū anima sibi necessario esse innatam. quod Doct. Rönig pag. 22. dicit: tanta namq; erat bonitas DEI T. O. Maximi erga nos mortales, ut non plenè & planè è nostris animis eradicare voluerit principia veri rectæque rationis, sed eadem posteris communicandi facultatem concessit. 5. Probamus existentiam NOTITIÆ DEI Infitæ, ex communi omnium gentium populorumque consensu atque ductu, ille enim facilè demonstrat non hauriri, sed innascei notitiã hanc, quippe nulla gens est, neq; tam immanisveca neq; tã fera, quæ non etsi ignoret qualè DEUM habere deceat, tamen habendū sciat, inquit Tullius L. II. de legibus. Et L. I. Tuscul. n. 13. Nulla gens tam fera, nemo omnium tam est immanis, cujus mentem non imbuerit Deorum opinio. Multi de iis prava sentiunt, id enim vitioso more adfici solet, omnes tamen esse

Joh. Rönig op. p. 1. p. 22. v. 22.

vim & naturam divinā arbitrantur. Hac de re locutus est Aristoteles quondam in *L. 1. de Cæloc. 3.* ubi ait. *Omnes homines notionem Deorum habent, omnesque Summum locum Divino cuidam Numini assignant, cum Greci, tum Barbari.* Hanc eandem rem demonstrat Seneca, in *Epist. CXVII* quando dicit: *Omnibus de Diis opinio insita est; nec ulla gens usquam est à Deo extra leges moresque projecta, ut non aliquos Deos credat.* Ex his & omnibus aliis à nobis in medium productis rationibus, in stabilienda existentia **NOTITIÆ DEI NATURALIS**, jam cuique patet, & quam impossibile sit illam ire negatum. Quoniã Vi descriptæ hujus *Notitiæ Naturalis*, cognoscimus non tantũ Deum aliquem esse, verum etiam potentem, justum, æternum, eundemque sæculo colendum; sed & mores ad ejus nutum & sancita componendos esse, undè multos gentilium aliquando de Deo ejusquẽ cultu non usque ad eò absurdè sensisse atque scripsisse novimus, quæ ductui rationis atque operum divinorum diligenti considerationi tulerunt accepta.

Demonstratâ existentia Cognitionis Deâ Naturalis insitæ, jam dispiciendum Num Notitia hæc DEI Insita sit fallax aut erronea. R. Eam minimè esse fallacem aut erroneam, quod probatum imus. I. Quodd quemadmodum reliquæ Notitiæ innatæ sive insitæ participant de essentiâ luminis naturæ juxta sensum Theologorum, ita pari ratione est hæc quasi pars quædam vel sintillula, ex imagine DEI amissa, in nobis hominibus superstes relicta; vix enim ullum mortalium eo militiæ pervenisse credimus, ut continuo plus mille testibus, lumen Naturæ & imaginem DEI fallacem aut erroneam esse, statuere velit. Paulus eam disertè appellat, Rom. 1. 18 ἀληθειαν veritatem, & cum adito ἀληθειαν τοῦ Θεοῦ veritatem Dei. v. 25. quia à primâ veritate originem ducit. lubet tamen hic distinguere inter Noticiam DEI naturalem in se & per se consideratam, & quatenus conjunctam habet imperfectionem, rationis corruptionem, & ad errores varios proclivitatem, illo modo spectata vera est, hoc vero modo con-

considerata, ex accidente falsitate est per-
 mixta. 2. Ex necessitate, nam necessario
 requiritur ut omnibus insit hæc noti-
 tia DEI naturalis, si non semper quo ad
κρησιον & actum secundum, tamen quo ad
κρησιον & actum primum. notum est quod
 noticia DEI insita faciat, ad perfectionem
 animæ rationalis, cum utique non aliunde
 nisi à DEO Ter Optimo Maximo o-
 riginem suam obtinebit, is uti neminem
 decipit, ita nec alicujus erroris vel falsi-
 tatis argui potest. Deinde scimus, quod
 secum hæc Notitia DEI insita triplicem
 usum, adferat. nempe *Pædagogicum*, *Di-*
didacticum, & *Pædæuticum* vid. *D. Calo-*
viuum in System. Theol. Tom. II. cap. 1.
sect. 1. pag. 40. 3. Si namque hæc noticia
 DEI insita falsa atque erronea esset, tum
 æque aliæ Notitiæ insitæ principiaque
 nobiscum nata & per discursum acquisi-
 ta, falsa atque erronea forent, quo con-
 cesso, non solum omnis Philosophia, ve-
 rum etiam naturalis veritas, & quod ab-
 surdo absurdius, nec ipsa Notitia DEI
 Revelata firmis nitereur fundamentis,
 utpote, quia illa maxima ex parte in sa-
 cris literis per argumentationem ac ple-

rumque ahibito àliquo rationis principio deducitur. illud tamen tenendum, quod ad Notitiam DEI revelatam, ratio non requiritur. ad probanda dogmata fidei *fundamentaliter, realiter, & materialiter, verum saltim modaliter.* Ut vero rem verbo complectar, Dicitur hæc notitia in-
 sita imperfecta duabus de causis 1. *respectu objecti planè incogniti,* quo pertinet Evangelium, eatenus quatenus à seculis erat absconditum *vel non planè cogniti,* quo refertur doctrina legis, quam ex primis principiis aliquatenus cognoscimus. 2. *Respectu Subjecti,* quod DEUM perfecte & plenè quoad salutarem applicationem, cognoscere non possumus.

§. XIV.

Probata ita hæcenus ejus veritate, jam Instituti nostri ratio requirit, ut sub eundem rationis conceptum ejus *quidditativum* mittamus. Interrogando ad quam, nam rerum classem ista Notitia DEI insita pertineat, quæ res non difficultate minima laborat, ut hodieque lites de eadem graves moveantur, multi Philosophorum etiam ex recentioribus notiti-

ritiam hanc esse ipsum intellectum seu
 facultatem judicatricem statuunt, verum
 quod hæc assertio veritati non sit con-
 veniens, ostendit. 1. Spiritus DEI per
 Paulum in Epistola Rom. II. v. 25. ejus-
 modi verbis ἐργον τῆ νόμου ἔγχαπται ἐν
 ταῖς καρδίαις ἑθνῶν, quæ verba haud ob-
 scure evincunt. τῆ νόμου ἂν καρδία esse
 diversam, aut juxta communem Scriptu-
 ræ loquendi Phrasin ab ipsa anima ejus
 facultatibus esse distinctam, cum aliud
 sit *subjectum aliud adjunctum*, Notitia
 enim insita habet se instar qualitatis,
 & est intellectui superaddita, atque ab eo
 realiter distincta. 2. sciendum quod intelec-
 tus noster absolute in se consideratus,
 sit indifferens ad utrumque suppositorum
 ad hanc vel illam veritatem apprehen-
 dendam, neque enim magis habet respe-
 ctum ad hanc, quam ad alteram, verum
 æqualiter, nisi rationibus ducatur eligen-
 dam unam præ aliis. Interdum enim u-
 nam quæsitam partem arripit Spreta altera,
 aut aliter se res habet cum *Notitia DEI*
insita, illa enim non indifferenter, sed vi
 quasi hominem ad credendum propellit,
 & si vel ignoret causas aut illas non ar-

tendat. 3. Intellectus neminem propellit,
 ad hoc vel illud agendum, & si vel sæ-
 pe ipsi cognita fuerit bonitas alicujus rei,
 nec instar legis propriæ sic dictæ se habet.
 Quod tamen contra Notitia DEI Inrita
 aliter agit, illa enim propellit eundem ad
 colendum DEUM, hoc vero non factio,
 accusat, damnat, ac tandem convincit,
 ad credendum DEUM. unde satis li-
 quet: Notitiam DEI Inritam non esse i-
 psam intellectum, seu facultatem, ju-
 dicatricem. Verum ad intellectum se
 habet ut qualitas intellectui superaddita.
 Intellectus enim in se consideratus, non
 potest, ex se suisque viribus prospicere,
 quod verum rectumque sit, sed indiget
 ulteriori perfectione & Luce, quæ deter-
 minat se ad naturæ suæ convenientiam,
 & istud aliud esse non potest, quam No-
 titia DEI Inrita, quæ instar habitus se
 habet.

§. XV.

Secundo Dicunt Notitiam DEI Inritam
 esse *Speciem impressam*, verum nec id
 veritati est conforme. Quia *Species Im-*
pressa non est fundata in Intellectu, Sed
 Potius in Objecto, quod præsens sistat,

atq; uniat intellectui, rem extra mentem existentem. *Species Impressa* aliquando solet sese offerre sponte ad percipiendam rem, etiam si ratio id minime nondum conceperat, at non ita se res habet cum Notitia DEI insita, illa, enim ante ulum rationis nimirè in actum erumpit. Et quod magis. *Species Impressa* non cogit rationem ad assentiendum, verum relinquit indifferentem. Quod tamen Notitia DEI Insita agit, illa enim quasi vi propellit ad assentiendum propositioni huic Deus est, quoties cumque ea judicanda assumitur.

§. XVI.

Tercio statuunt Notitiam DEI Insitam esse *Actum aliquem*, sed quam insulsa sit ista assertio, videt quivis. Actio enim est Ens successivum & transiens, nec omnibus nec semper convenit, sed prohibitu ab agente est. Sed Notitia DEI Insita semper omnibus hominibus inest, Estque ipsum principium actionis, adeoque non ad predicamentum actionis, Sed ad qualitatis pertinet. Unde sic licet concludere: Si hac Notitia DEI insita, non sit ipse intellectus, seu facultas judicatrix,

arix, nec Species Impressa, nec alius ali-
 quis, Erit Ergo. Habitus, est non acquisi-
 tus, nec infusus, sed innatus. Quod patet
 ex Notitiæ hujus perpetua in subiecto suo
 permanentia & immutabilitate, ut diffi-
 culter & nec nisi virtute DEI inde evelli
 possit, quæ prima & proxima habitus re-
 quisita sunt, unde sic lobet argumentari.
 Cui competunt requisita habitus, illud i-
 psium erit habitus. at Notitiæ DEI in-
 fite competunt requisita habitus. E. Ma-
 jor per se clara. Minorem probo ex defi-
 nitione habitus. Ita enim Definitur à
 Francisc. Suarez Disp. 44. Met. sect. 1. n. 6.
 Quod sit qualitas permanens & de se sta-
 bilis in subiecto, per se primo ordinata
 ad operationem, primamque operandi fa-
 cultatem adjuvans & facilitans. Si jam
 Notitiam DEI naturalem conferimus cum
 data definitione, tum in omnibus cum
 eadem convenit. Primo est stabilis & per-
 manens, ut in superioribus dictum, nec
 non ad operationem ordinata, quam vis
 aliquantisper instar exanimi delitescat,
 quoad actum primum, nihilominus in
 Subiecto suo habitat, ubi cum debitis of-
 ficiis est quam diffusivus, adjuvat enim
 &

& faciliat nostrum intellectum. De hac re videatur fufius *Clariffimus Mejerus pag. 253. nec non Celeb. Theol. Prof. jam inter cœlicolas beatus Pie Memoriae. And: Wanochius in Coll. Eth: p. 106.* Ex his, & omnibus aliis à me adductis rationibus, evincitur Notitiam DEI Infitam esse *habitum*, est non intelligendo de *Habitibus scientiarum, vel artium, quos crebris acquirimus actionibus*, sed tantum *deutiquas* prout nobis inlit constantissime, nec non à nobis per modum habitus concipitur, dixit ergo non immerito Arist. 2. Eth: c. 3. delectationem in opere obeundo, signum habitus esse, quæ signa, quæque proprietates, Notitiam quæ de solliciti eramus, in se alere inque lucem producere, jam costare speramus.

§. XVII.

Constitit quidem supra, DEUM omnino natura notum esse nec non conceptum ejus quidditativum, jam ad investigandam veritatem ejus *Quæstionis, nempe. An propositio ista DEUS est, sit per se nota, jubet instituti nostri ratio?* DEUM esse, per se notum est, in omnium
ho:

ominum intellectu, sunt tales de DEO
 nota impressæ, ut possit homo modo
 non permittat locum præjudiciis erassis,
 avocantibus eum à veritatis tramite, sine
 ullo externo aliunde de prompto auxilio
 ex natura percipere, DEUM esse exi-
 stentem: quamvis & ex contemplatione
 aliarum rerum idem videri possit, interim
 tamen hic distingvendum est inter no-
 ticiam DEI quidditativam & quiddita-
 tis. non est nobis quæstio de proposi-
 tione ista. τὸ τί ἐστίν, quid & quis sit verus
 DEUS, secundum omnes divinæ naturæ
 proprietates. Et num homo possit natu-
 raliter cognoscere DEI providentiam &
 voluntatem specialem in gubernanda sua
 Ecclesia, nec non de hominum æternæ
 salute, hæc enim omnia petenda sunt ex
 verbo DEI. Sed an possit naturæ notum
 esse τὸ ὄν. An sit DEUS & in univer-
 sali præsumere Ens aliquod supremum
 dari, quod sit bonum, justum sanctum, à
 quo reliqua omnia sunt producta atque
 creatâ. Adeoque num habeat homo citra
 revelationem nonnullas de vero DEO
 competentes notitias, aut quosdam veros
 de DEO conceptus, quod si in particu-
 lar

lari naturale illos applicaverit, id ex acci-
 dente fit. *de hac re videatur Excellentis-*
simus D. Quenstedius pag. 255. obs. VI.
 Cognitionem nempe τὸ ὄν, neminem cre-
 dimus esse qui negaverit, si alias ratione
 sua recte velit uti. intelligendo tamen, ut
 superius dixi, non de Notitia quiddita-
 tiva, sed quidditatis, non distinctâ sed
 confusâ, & quidem imperfecta valdè; ad
 quam non requiritur concipere essentiam
 ejus prout in se est, quod tamen vult
Suarez. Cui assertioni Timpl. lib. 3. Me-
taeph. cap. 1. quest. 11. & lib. 4. cap. 11.
quest. 11. contradicit idque tribus ratio-
 nibus nixus, nullius principii nedum DEI
 notitiam, actu innatam homini inexiste-
 re. deducendo Exemplum 1. ab infanti-
 bus in vel extra uterum matris existenti-
 bus, illis nullam inesse cognitionem DEI,
 sed tandem tamen progressu ætatis usu-
 que rationis, postmodum hanc cognitio-
 nem acquirere. Sed minus rectè Philo-
 sophum agit Timplerus hac in re, no-
 tum est, quòd semina imaginis Divinæ, u-
 na cum ipsâ essentiâ, per δύναμιν πλαστικὴν
 in ipsa conceptione sint implantata; &
 negatione vero alius secundi, ad negatio-

nem actus primi, nulla est consequentia.
 Quamquam ob infirmitatem organorum
 & consequenter sensuum sic spectata, non
 possint principia illa prima in actum se-
 cundum producere, interim tamen inest
 ipsis per modum habitus, non minus ac
 in adultis; quia infantum animæ æque
 sunt perfectæ ac alias adultorum. Sed
 tantum causa est in organis, quod ani-
 mæ non æquè bene exercent suas ope-
 rationes; notum est illud tritum: *Quod*
nulla substantia creata sit immediatum
suarum actionum principium. 2. à sur-
 dis & cæcis deducit exemplum, vultque
 illos omnis boni verique exercitii judicii
 exuere. 3. Ex dictis Aristotelis, dicentis a-
 nimam ante sensuum debitum officium,
 instar tabulæ rasæ sese habere. Verum
 quam absona hæc sint, videt quivis qui
 non fungum pro cerebro habet. Aristo-
 teles ipsemet fruens adhuc usurâ hujus
 lucis, isto errore ita fuit percutus, ut af-
 fectu quasi percitus, id veritati minime
 consentaneum esse affirmet. Illud tamen
 nemo nos existimasse putet, quod nos
 notitiam naturalem in tanto perfectionis
 constituimus gradu, quo minus successu
 tem-

temporis & ætatis assiduoque rationis ad creaturas usu, magis magisque perficiatur, in veri rectique conscientia & appetitu.

§. XVIII.

Quibus rudi adeo penicillo pro re natâ adumbratis, reliquum jam esset, ut Questionem illam proponamus. *Attendur Athei?* Sed quoniam de hac re non ita pridem publicè est Disputatum, ideo spe veniæ hanc omissam voluimus; interim tamen iuvat hic distinxisse inter *Atheos Speculativos & Practicos*, *Athei Speculativi* ordinate ac naturaliter nunquam dantur. Veram *Practici*, qui *confitentur se nosse DEUM, factis autem negant* *Ist. 1. 16.* Quales quidem Atheos sat multos dari, nemini non constat, neque cuiquam vocatur in dubium.

§. XIX.

Quoniam hæcenus, ut opinamur, ex superioribus adductis rationum momentis sufficienter est evictum, omnino dari *κοινὰς έννοιὰς*, *Notiones communes*, & prima cognoscendi DEUM principia, per naturam in hominum mentibus im-

impressa, per quæ, ad DEI ter Optimi
 Maximi cognitionem pervenire possumus,
 absque ulla operosa ratiocinatione, atque
 discursu; & id quidem non aliunde ad-
 ductis atque peritis mediis, verum à pro-
 pria illa *Notitia DEI Infità per δύναμιν
 πλαστικὴν* divinitus post lapsum, nostris
 Protoplastis, & eorum posteris hac in par-
 te sustentandam, concessâ. Estque hæc
Notitia Infità, conjuncta cum externa
 creaturarum contemplatione & ratiocina-
 tione, & instar medii cognoscendi DEUM
 se habet, & hinc oritur illa *Notitia*, quæ
Acquisita solutatur. Particulæ enim is-
 tæ imaginis Divinæ, valdè confuse no-
 bis ob oculos sistant attributa Summi
 Numinis; idcirco maximoperè indige-
 mus, ut per crebram meditationem, at-
 que contemplationem perficiantur. Ut
 vero juxta promissum, aliquid de istâ No-
 titia DEI Acquisitâ, dicamus, tum con-
 sideraturi summus ejus *Objectum*, *Medi-
 um atque Principium*, 1. *Objectum* circa
 quod occupata est hæc *Notitia DEI ac-
 quisita*, præter Existentiâ DEI, est e-
 jus essentia absolutè spectata, nec non
 attributa, atque opera nonnulla. 2. *Me-
 dium*

dium vero perveniendi ad hanc *Notitiam* *acquisitam*, consistit in accurata rerum creatarum contemplatione, cœlestium pariter atque terrestrium, quæ res creatæ, uno nomine magnus Naturæ liber nuncupantur. 3. *Principium* hujus *Notitiæ* *DEI* *acquisitæ*, est *Discursus* *naturalis*, ex *principiis* *naturalibus* *præordinatus*. quod vero ad ejus originem attinet, tum *Luminis* *naturæ* *ambitu* *continetur*.

§. XX.

Demonstrato jam *Objecto*, *Subjecto*, atque *Principio*, nunc de *Existentiâ* ejus aliquid in medium proferemus, sed quoniam cuique ejus *existentiâ* ad oculum satis patet, idcirco in hisce morari non est necessum.

§. XXI.

An non dari in quoquam homine possit ignorantia DEI invincibilis? Neg.

Quod vero in nullo homine possit dari *ignorantiâ* *DEI* *invincibilis*, demonstrat ipsa *ratio* *sive* *mens* *humana*, cui *inscripta* *naturaliter* *DEI* *notitia*, quibus be-

nè pensatis, quivis de Existentia DEI certus evadere potest, etiamsi suas cogitationes ulterius non extendat, quod sacra pagina Sap. XIII. 1. demonstrat, dicendo: *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia DEI, & de his que videntur bona, non poterunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex. Non est quod excurras, contemplaturus structuram totius hujus universi, insperato tantummodò viliissimas res, & tantum artis & admirationis in ijs invenies, ut vel illæ solæ, juxta ductum propositi argumenti, Divinitati demonstrandæ sufficiant.*

§. XXII.

DEU M esse & naturaliter cognosci, in superioribus est evictum, jam de mediis cognoscendi DEUM paucis agamus idque secundum triplicem viam, à Dionisio lib. de divin. nominibus cap. 5. traditam, nempe: per *Viam Negationis, Causalitatis & Eminentie* 1. *Via negationis* excellentissimum usum nobis præbet in certitudine de DEO ejusque excel-

cellentissima diviniore cognitione, removendo scilicet ab ipso, omnes omnium creaturarum imperfectiones, in rebus à DEO productis atque inventis, & adscribendo ei è contra omnes perfectiones *positivas*. Fundamentum hujus divisionis, est ipsa perfectio DEI, DEUS enim est Ens perfectissimum, cui nulla adscribi potest imperfectio; contra, Creaturarum perfectio multis involuta est imperfectionibus, per quas in DEI cognitionem pervenimus, quæ tamen omnes à DEO sunt removendæ, *ut. B. D. Jacob. Martii in Philosophiâ Rationali lib. 1. cap. 47. pag. 377.* Id tamen tenendum de via hac negationis, non dicitur propterea negativa, quod totaliter reddat cognitionem nostram negativam, sed subest semper conceptus aliquis affirmativus, secus de DEO nihil cognosceretur. *Vid. Greg. de Valentia Fom. 1. in Thomam disp. 1. q. 3. puncto 1. 2. Via causalitatis appellatur, quia ex creaturis seu effectibus, colligimus DEI tanquam earum causæ, cum existentiam tum perfectiones, in istis quasi expressas, & hanc viam demonstrat nobis Sacra pagina Esa, XL, 26. Elevate in*

cælum oculos vestros, & videte, quis cre-
 avit hæc, qui educit in numero militi-
 am eorum, & omnes ex nomine vocat,
 præ multitudine fortitudinis & roboris
 virtutisque ejus, neque unum deficit. &
 Job. XII. 7. 8. 9. Interroga jumenta &
 docebunt te, & volatilia cæli & indica-
 bunt tibi, loquere terra, & respondebunt
 tibi, narrabunt pisces maris. Quis igno-
 rat, quòd omnia hæc manus domini fe-
 cerit. 3. *Via dicitur Eminentia*, quâ in-
 tellectus noster perfectiones creaturarum,
 longè eminentiori modo considerat in
 DEO, prout sunt in creaturis, E. G. cum
 appello hominem justum, bonum, tum in-
 de cognosco eo DEUM esse justissimum. atq;
 optimum. Vocabulum bonitatis in dupli-
 ci significato sumitur, vel ratione inde-
 pendentis possessionis, vel ratione intrin-
 sece constitutionis. DEUS dicitur bonus
 ratione independentis possessionis, homo
 ratione intrinsece constitutionis. Sed pos-
 set quis dicere: Quicquid perfectionis est
 in DEO, est etiam in Creaturis, juxta Ca-
 nonem Metaphysicum nihil etiam est in
 effectû, quod non sit in causa, juxta Can:
 Logicum. R. non uno & eodem modo

DEUS omnes creaturarum perfectiones in se continet, sed quasdam *formaliter*, quasdam *eminenter* & *virtualiter*. *Formaliter* istæ creaturarum perfectiones sunt in DEO, quæ in abstracta sua natura nullam imperfectionem involvunt, ut scientia sapientia, intellectus, voluntas, quæ quidem DEO & creaturis sunt communia, est non uno & eodem modo. *creaturis Univacè*, DEO vero *Analogicè* & longe perfectiori modo. Nec obstat, quod hæc in creaturis nomine accidentium veniant, quæ tamen in DEUM non cadunt. Non determinis judicandum prout in hæc vel illa materia sunt, sed pro ut in abstractissimâ naturâ apparent; *Eminentèr* vero, istæ creaturarum perfectiones sunt in DEO, quæ *formaliter* involvunt imperfectionem, quia commercium, cum materia habent. E. G. *visus*, *auditus*, *facultas locomovens*, hæc potentia attribuntur DEO *eminenter*, non verò *formaliter* & secundum proprium conceptum. DEUS nobilitiori modo exercet hæc omnia, 1. *Ratione Excellentie*, quia Excellentiores perfectiones sunt in DEO. 2. *Ratione potentie*, quia ipse ea potentèr

produxit. de hac re videatur. *Metaphys.*
Calov. pag. 192. Caterum ne opus hoc la-
 tius se extendat, quam ingenii nostri a-
 la permittit, necessum est ut hic vela con-
 trahamus. Fateri equidem necessum habemus,
 nos desiderio ac expectationi Tuæ
 C. L. minimè satisfacere potis fuisse,
 Interim Candide Lector & hæc me-
 mor humanitatis, benè interpreteris
 & si quos deprehenderit nævos, Favoris
 Tui aura regere haud graveris: Quod,
 si à Te factum fuerit obsequia no-
 stra erunt tibi promptiora paratissimis.
 Faxit Summus ille Naturæ Parens, ut o-
 mnis nostra oppella Vergat in sui san-
 ctissimi nominis gloriam, perpe-
 tuumque decus!!!

Gloria sit PATRI, nato sit Gloria
SANCIO,

Gloria SPIRITUI, TRIADI sit Glo-
ria SACRÆ.

Carissime Præceptor.

Cum felicitas publica, ad quam humana omnia referenda sunt, sita sit in excolenda exercendaque artium liberalium scientia; idcirco singulari quadam, ac præcipua laude digni videntur, qui in assequenda honestarum artium scientia operam & industriam suam collocant: Tum ii præcipue, qui veluti majore quodam Numinis afflatu percussi, cæteris omnibus quæ in hoc fluxu & refluxu maris continentur, post habitis, artes venantur. Nam quicquid vastus hic complectitur orbis, cunctis mutationum generibus sunt subjecta, quâ de causa veteres non immerito, fortunam lapidi quadrato imposuerant, ut hac ratione ejus inconstantiam notarent, adjecta *γνώμη*:

Versatur celeri fors levis orbe rota.

Idcirco sibi bene consulere videntur illi, qui infracto animo difficultates circa artium liberalium scientias incurrentes, devorant; nam successum, laudem, dignitatem & fructum plane singularem reportant. Hanc viam Carissimum Præceptorem sibi imitandam proposuisse, ostendit satis egregia ista

ista opella de Notitia DEI Naturali,
quæ materia non minimis abundat diffi-
cultatibus, præcipuè cum à multis perversis
hominibus sit impugnata. Idcirco Ti-
bi Carissime Præceptor ex officii mei de-
bitò, nonnullas lineolas ad implendam
faciem relictam adponere volui; optans
ut DEUS Ter. Optimus Maximus velit
ex alto Carissimi Præceptoris studiis, in
posterum ut hac usque benedicere,
ut Regi, Patriæ emolumento
esse possit!

Manuel
EMANUEL Brunlöf.

Bor. Finl.

Joh. Jacobus

33v

MA RV 5608